БҮТҮН ӨЛКӘЛӘРИН ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛӘШИН!

ӘДӘБИЈЈАТ вә ИНЧӘСӘНӘТ

1980

ЧҮМӘ, 19 ДЕКАБР

№ 51 (1926)

АЗӘРБАЈЧАН ЈАЗЫЧЫЛАР ИТТИФАГЫ ВӘ АЗӘРБАЈЧАН ССР МӘДӘНИЈЈӘТ НАЗИРЛИЈИНИН ОРГАНЫ

ОРГАН СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ АЗЕРБАЙДЖАНА И МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР.

1934-чү илдән чыхыр. ● Гијмәти 10 гәпик.

Чәлил Мәммәдгулузадәнин һекајәләри әрәб дилиндә

АЗӘРБАЈЧАН әдибләри вә шаирләринин јарадычылығындан сечилмиш нүмунәләрин әрәб дилинә тәрчүмәси вә нәшри јахшы бир ән'әнәјә чеврилмишдир. Низами, Фүзули, Вагиф, С. Вургун, М. Һүсејн, С. Рүстәм, Р. Рза, М. Раһим, О. Сарывәлли, М. Дилбази, Б. Ваһабзадә, Н. Хәзри вә дикәр јазычыларымызын әсәрләринин Бакыда вә еләчә дә бир сыра Шәрг өлкәләриндә әрәб дилиндә нәшри Азәрбајчан — әрәб әдәби әлагәләринин мөһкәмләнмәси вә кенишләнмәсиндә мүһүм әһәмијјәтә маликдир. Әрәб дилинә тәрчүмә едилмиш Азәрбајчан әдәбијјаты нүмунәләри әрәб охучулары тәрәфиндән һәмишә бөјүк мараг вә рәғбәтлә гаршыланыр, һәмин әсәрләр һаггында әрәб мәтбуатында мүсбәт рә'јләр дәрч олунур.

Азәрбајчанын бөјүк реалист јазычысы Чәлил Мәммәдгулузадәнин «Сагталлы ушаг» адлы һекајәләр мәчмуәсинин «Јазычы» нәшријјаты тәрәфиндән бу ил әрәб дилиндә нәшр олунмасы Азәрбајчан әдәбијјатынын әрәб өлкәләриндә кениш танытдырылмасы јолунда атылан јени бир аддымдыр. Һекајәләри әрәб дилинә С. М. Киров адына Азәрбајчан Дөвләт Университети шәргшүнаслыг факүлтәсинин профессору, филолокија елмләри доктору Васим Мәммәдәлијев тәрчүмә етмишдир.

Ч. Мәммәдгулузадәнин јарадычылығында әһатә олунан мөвзулар бүтүн Шәрг аләми үчүн характерикдир. Чүнки реалист әдиб халгын о заманкы һәјатыны бүтүн севинчи вә кәдәри, јени вә көһнә мәнзәрәләри илә әдәбијјата кәтирмиш, гәфләт јухусунда јатанлары ојатмаг үчүн чарә ахтармыш вә сөз сәнәтини халгын гуртулуш вә сәадәти јолунда сәфәрбәр етмәји өзүнә вәтәндашлыг борчу сајмышдыр.

Мәчмуәјә Чәлил Мәммәдгулузадәнин сәккиз һекајәси («Сагталлы ушаг», «Уста Зејнал», «Почт гутусу», «Буз», «Гузу», «Бәлкә дә гајтардылар», «Ханын тәсбеһи», «Гурбанәли бәј») дахил едилмишдир. Тәрчүмәчинин мәһз бу һекајәләри сечмәси тәсадүфи дејилдир. Бәдии нәсримизин көзәл нүмунәләри олан бу һекајәләр әдибин ән мәшһур вә јығчам мәишәт новеллаларындандыр. Чәлил Мәммәдгулузадәнин һәмин һекајәләри мүсәлман мәишәтинин дүрүст левһәләрини јаратмаг, фанатизми, чәһаләти, истисмары ифша етмәк, садә, сыравн зәһмәт адамларынын кечмишдә јазыг, көмәксиз, ағыр вәзијјәтини, әзаб вә изтирабларыны јаныглы, инандырычы бир дил илә, тә'сирли ифадә етмәк бахымындан нәинки азәрбајчанлылар, һәмчинин бүтүн Шәрг өлкәләринин охучулары үчүн дә мараглыдыр. Реалист јазычы һәмин һекајәләриндә ади бир һадисә, бирчә тип васитәсилә охучуну бөјүк бир аләмлә гаршылашдырыр, дүшүндүрүр.

Елә көтүрәк, мәчмуәјә дахил едилмиш «Уста Зејнал» һекајәсини. Мүәллиф бурада бәнна вә мө'мин Уста Зејналын эталәтини үмуми бир эталәт, ичтимаи бәла, бүтүн бир дүнја эталәти кими көстәрир. Әдибин реализминин биринчи тәнгид вә сатира һәдәфи дә мәһз чәһаләт вә хурафатдыр. Уста Зејналын фанатизми вә мө'минлији ону һәјатда шикәст, әлил вәзијјәтә салмышдыр. Јахуд «Почт гутусу»ндакы Новрузәли, «Гурбанәли бәј»дәки јаланчы бәј вә дикәр әдәби образлар әдибин истеһза етдији бүтүн феодал дүнјасыны вә Шәрг чәһаләтини тәчәссүм етдирән шәхсијјәтләрдир. Әрәб јазычыларынын да бир чох һекајәләриндә ичтимаи чәһәтдән ејибли, нагис, мә'нәвијјатча пуч, ејбәчәр олан белә типләрә раст кәлмәк олар.

«Бәлкә дә гајтардылар», «Сагталлы ушаг» һекајәләри дә мүһүм ичтимаи мәзмуна малик әсәрләрдир. Бурада охучуну типләрдән әввәл һадисәнин, әһвалатын өзү марагландырыр вә чәлб едир.

Ч. Мәммәдгулузадәнин дили көһнә, ән'әнәви јазы тәрзиндән, јад тә'сирләрдән узаг, чанлы данышыг дилинә әсасланан садә, ајдын вә тәмиз бир дилдир. В. Мәммәдәлијев бу кејфијјәти сахламага тәрчүмә заманы бөјүк диггәт јетирмишдир. Буна көрә дә Ч. Мәммәдгулузадәнин бу мәчмуәјә дахил едилән һекајәләринин әрәбчәси дә чанлы вә анлашыглы дилдәдир, Азәрбајчан јуморунун ајдын хүсусијјәтләри әрәб дилиндә дә горунуб сахланылмышдыр.

Китабын әввәлиндә Чәлил Мәммәдгулузадәнин тәрчүмеји-һалы вә онун Азәрбајчан бәдии нәсриндә тутдуғу мөвге һаггында әрәб охучуларына мә'лумат верилмәси дә јахшыдыр.

А. ИМАНГУЛИЈЕВА,
филолокија елмләри намизәди.